

SZAKPOLITIKAI JAVASLAT - 2022 No.13

HOGYAN TEGYÜK HATÉKONYABBÁ AZ ÁLLAMOT?

Az Egyensúly Intézet szakpolitikai
javaslatai az állami kapacitások
erősítéséről

Egyensúly
Intézet

Hogyan tegyük hatékonyabbá az államot?

Az Egyensúly Intézet szakpolitikai javaslatcsomagja
az állami kapacitások erősítéséről

2022-13

Felelős kiadó és szerkesztő: Egyensúly Intézet

Kiadványszerkesztés: Zádori László

2022. november

© Egyensúly Intézet

Magyarország jövő időben ►►

Egyensúly Intézet

TARTALOMJEGYZÉK

Vezetői összefoglaló	4
1. Mi a probléma?	7
2. Az állam feladatai és az állami kapacitás	8
3. Az Egyensúly Intézet javaslatai az állami kapacitások növeléséről	12

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

01

A klímaválsággal, a környezetpusztítással, a digitalizációval, a robotizációval és számos új típusú kihívással szembesülve fel kell tennünk a kérdést: mi az állam feladata a 21. században? Hogyan lenne képes a legnagyobb hatékonysággal betölteni a célját? Ehhez nem a „kis állam vagy nagy állam” áldilemmájával érdemes foglalkoznunk, hanem azzal, hogy mire képes az állam – vagyis hogy milyenek az állami kapacitások.

02

Az állam céljai megvalósítására mozgósítható képességeket és eszközöket nevezünk állami kapacitásoknak. Ezek három fő összetevője: 1. az anyagi erőforrások (bevételek, fiskális eszközök, állami vagyon), 2. az emberi erőforrások (a közigazgatást működtető emberek tudása és elhivatottsága), 3. az információs erőforrások (a társadalom „olvashatósága”, vagyis minél részletesebb adatok általi megismerhetősége).

03

A magyar állam viszonylag nagy mérete ellenére nem hatékony: a rossz hazai üzleti környezetet „olcsósággal”, vagyis saját bevételei (és így szakpolitikai mozgásteret) megcsonkításával igyekeznek kompenzálni. Az alacsony mértékű adóztatás közepesen gyenge versenyképességünket hivatott ellensúlyozni: a Világbank üzleti környezeti rangsora szerint például Magyarország az 52. helyen áll a világon, a nyolcadik legrosszabbként az EU-n és utolsóként a saját régióján belül. Mindez azt is jelenti, hogy versenyképességünk megőrzése, sőt erősítése mellett is növelni lehetne az állami bevételeket.

04

A magyar munkavállalók mintegy 20 százaléka dolgozik a közszférában, ami nagyjából az európai átlagnak felel meg. Két szempontból azonban kilógunk a mezőnyből. 1. A közigazgatás anyagi értelemben kevésbé vonzó karriert kínál a munkavállalóknak. 2. A versenyszféra bérelőnye az utóbbi bő másfél évtizedben

folyamatosan növekedett a közszférával szemben – ma megközelíti a 10 százalékot. Eközben a közigazgatás hatékonysága nemzetközi összevetésben kiugróan alacsony: a vonatkozó nemzetközi indexek szerint mind az EU magállamaival, mind a visegrádi országcsoporthoz többi országával összehasonlítva le vagyunk maradva, legyen szó a közigazgatás általános hatékonyságáról, az átláthatóságról vagy a jogszabályok következetes érvényesítéséről.

05

Működtessünk erős, de önkorlátozó államot! Az állam ott legyen aktív, ahol tényleg szükség van rá: például az emberi erőforrások fejlesztésében, a jó közszolgáltatások és intézmények működtetésében. Ugyanakkor legyen önkorlátozó ott, ahol többet tud ártani, mint használni: így a gazdasági folyamatok mikromenedzselésében és általában a piaci logika kiváltásában!

06

Hozzunk létre semleges adórendszert! Adóztassuk azonos elvek szerint a munkajövedelmeket és a tőkejövedelmeket! Az átlagbér adóékét csökkentjük az OECD-országok átlagára (43-ról 35 százalékra)! A társasági adó jelenlegi, 9 százalékos szintjét közelítsük a régió többi államáéhoz! Töröljük el a tranzakciós illetéket, amely a készpénzhasználat visszaszorítása és a pénzügyi innováció ellen hat!

07

Legyen célunk a készpénzmentes gazdaság! 2030-ra a tranzakciók legfeljebb egyharmada történjék készpénzzel! A számlavezetési terhek és az utalások radikális csökkentésével, a készpénzfelvétel ellenőszönzésével segítsük az emberek és a vállalkozások átállását! 2030-ra az állam minden szociális transfert digitálisan utaljon az embereknek! A magánszemélyek és a vállalatok esetében is ösztönözzük adókedvezményrel az elektronikus fizetés terjedését!

08

A készpénzhasználati limitet terjeszszük ki a magánszemélyekre is! A limit értékét 2030-ra fokozatosan csökkentjük 1,5 millióról 300 ezer forintra! 2024-től vezessük ki a készpénzt az ingatlan-adásvételi, 2030-ra pedig a lakásbérleti piacról is! Mindeközben ügyeljünk rá, hogy az átállás ne a szegényebbeket és az időseket sújtsa!

.....

09

A magyar államnak szakítania kell az olcsó, képzetlen munkaerőre és az adóversenyre alapozott növekedési modellel, és ehelyett intenzívebben kell befektetnie az emberi erőforrások fejlesztésébe, mindenekelőtt az oktatásba és az egészségügybe. A hosszú távú tervezést lehetővé tevő, kiszámíthatóan stabil finanszírozás érdekében sarkalatos törvényben kell rögzíteni, hogy az ezekre az alrendszerekre költött GDP-arányos ráfordításokat csökkenteni nem, legfeljebb átcsoportosítani lehet.

10

Határoljuk el világosan a bürokrácia és a politika illetékességi területeit! Hozzunk létre adóügyi tanácsot és más, függetlenített intézményeket olyan területeken, ahol a döntések eredményessége objektív mérőszámok alapján értékelhető, a politikai szempontok érvényesülése pedig egyértelműen a kitűzött célok ellen hatna! Nyissuk meg a magyar államot a világ legjobb szakemberei előtt! Ahol lehetséges, automatizáljuk a bürokráciát! 2030-ra csökkentjük nullára a közszféra és a versenyszféra átlagbére közti különbséget!

.....

A témához kapcsolódó részletes háttér-tanulmányunk elérhető az Egyensúly Intézet honlapján:

www.egyensulyintezet.hu

1. MI A PROBLÉMA?

Az elmúlt években mindannyiunk élete drasztikus változásokon ment keresztül. A klímaváltozás, a környezetpusztítás, a digitalizáció, a robotizáció és a mesterséges intelligencia új kihívásai, a társadalmi mobilitás lassulása, a népességsökkenés kritikus mértéke egy sor új kérdést felvetett, másokat pedig új megvilágításba helyezett.

Meg kell találnunk azt az egyensúlyi állapotot, amelyben az államnak már elegendő kapacitása van feladatai hatékony elvégzéséhez, de eközben nincs sem a szabadságra veszélyesen kevésbé, sem túlságosan szigorúan korlátozva.

Az egyik fő kérdés így hangzik: **mit várunk pontosan a magyar államtól? Mit gondolunk a feladatairól és a korlátaikról?** Az állam ugyanis az a szervezet, amelyet azért hoztunk létre, hogy közös, nagy problémáinkra megbízható válaszokat adjon, hogy mobilizálja közös erőforrásainkat közös problémáink megoldása és a közjó előmozdítása érdekében. De mitől jó és egyáltalán mire képes az állam? És hogyan lehetünk képesek olyan államot kialakítani, amely kizárólag azzal foglalkozik, ami a dolga, kijelölt feladatát ugyanakkor hatékonyan és jó minőségben végzi?

A tapasztalat arra tanít, hogy **szoros kapcsolat van a jól működő, kiterjedt kapacitásokkal rendelkező, vagyis hatékony állam, illetve egy ország fejlettségének különböző mutatói között.** De legalább ennyire fontos, hogy az

állam megnövekedett képességeit a közhatalom ezzel arányos korlátozása is kísérje. Meg kell tehát találnunk azt az egyensúlyi állapotot, amelyben az államnak már elegendő kapacitása van feladatai hatékony elvégzéséhez, de eközben nincs sem a szabadságra veszélyesen kevésbé, sem túlságosan szigorúan korlátozva.

Fontos hangsúlyozni, hogy az állami képességek fejlesztésére tett javaslatok érvényessége bizonyos előfeltételek függvénye. Kiindulópontnak tekintjük mindenekelőtt, hogy a kapacitások erősítése kizárólag olyan államban lehet pozitív cél, amelyekben konszenzus uralkodik az alkotmányos fékek és ellensúlyok megfelelő működéséről, illetve a hatalomkorlátozás hatékony garanciáiról. Vagyis megalapozott és többé-kevésbé általánosnak mondható társadalmi bizalom megléte szükséges a tekintetben, hogy az állam valóban a közösségi célok előmozdítására fogja felhasználni megnövekedett képességeit, és nem fog visszaélni velük.

Az alábbiakban kifejezetten az állam szerepére, feladataira és képességeire fogunk fókuszálni. Eközben számos fontos, ezekkel érintkező határprobléma tárgyalására nem lesz lehetőség. **Az önkormányzatok szerepével, a globális techcégek befolyásának szabályozásával, a kiberbiztonság erősítésével vagy éppen az olyan nemzetek feletti intézményekbe való beágyazottságunkkal, mint az Európai Unió vagy a NATO, az Egyensúly Intézet a közeljövőben külön szakpolitikai javaslatcsomagokban fog foglalkozni.** Hasonlóképpen önálló szakpolitikai anyagban fogjuk körvonalazni az állam információs kapacitásának erősítését szolgáló eszközöket.

2. AZ ÁLLAM FELADATAI ÉS AZ ÁLLAMI KAPACITÁS

Az állam úgynevezett **kollektív cselekvési problémákat old meg**: olyan helyzeteket, amelyeket a piac azért nem képes jól megoldani, mert a piaci logika (a költségcsökkentés, a profitmaximalizáció) érvényesülése általában a káros társadalmi hatásokat erősíti, illetve a pozitív társadalmi hatásokat korlátozza.

Minél több erőforrás felett rendelkezik az állam, annál több problémát van esélye megoldani – ezek az erőforrások az állami kapacitás részei, vagyis az állam „izomzata”. **Az állam kapacitásának mindazon képességek összességét nevezzük, amelyek a problémáink megoldása céljából rendelkezésére állnak.**

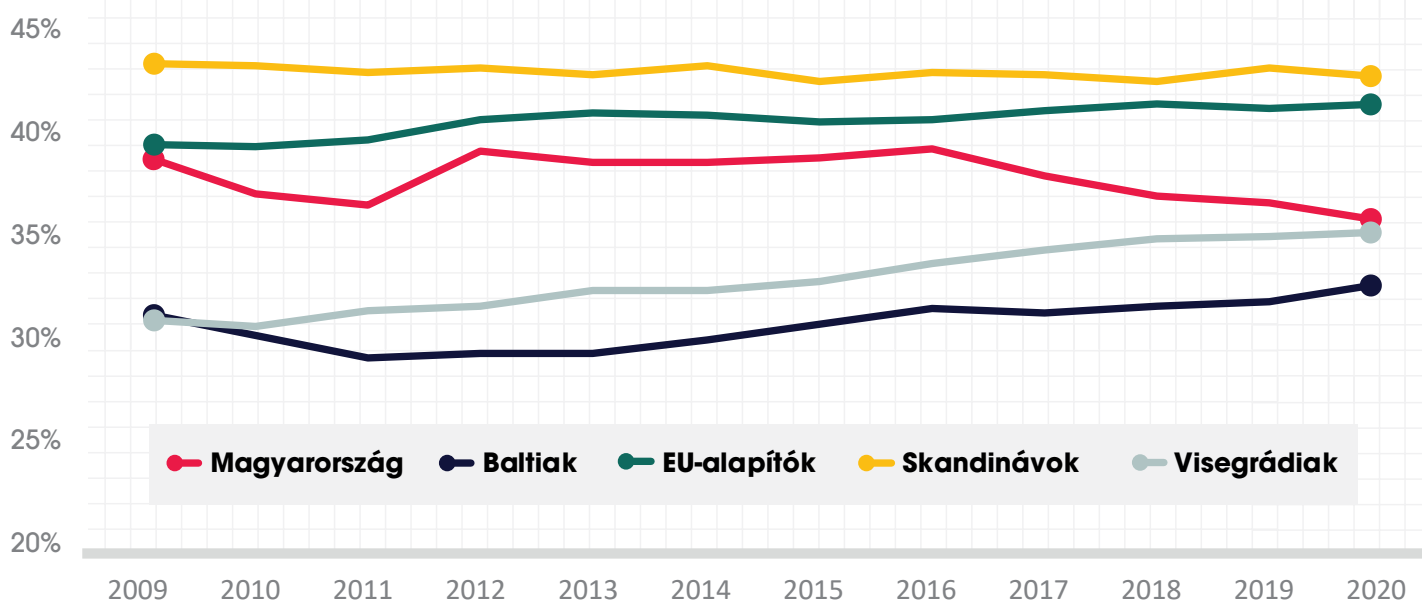
Az államok a történelem során válságok (háborúk, járványok, gazdasági összeomlások) nyomán tettek szert új képességekre. **Am ugyanazok az eszközök, amelyek alkalmassá teszik az államot arra, hogy hatékonyan lássa el a rábízott feladatokat, a zsarnokság eszközeivé is tudnak válni.** Épp ezért a sikeres országokban az állami képességek bővülését a hatalom ezzel párhuzamos korlátozása kísérte.

A magyar állam viszonylag nagy mérete ellenére nem nevezhető hatékonynak: **a Világbank legutóbbi (2020-as) üzleti környezeti rangsora szerint például Magyarország az 52. helyen áll a 190 vizsgált országból**, amivel a nyolcadik legrosszabb az EU-n és utolsó a saját régióján belül. Ennek fő okai: a jogszabályi környezet kiszámíthatatlansága, a munkaerőre rakódó, az OECD-átlag feletti terhek, a magas bürokratikus költségek vagy éppen a jogbiztonság alacsony foka.

Hazánk a tőkevonzó képesség érdekében a rossz hazai üzleti környezetet „olcsósággal”, vagyis saját bevételei (és így szakpolitikai mozgástere) megcsonkításával igyekszik kompenzálni. Ebből kifolyólag a hazai költségvetés adóbevételei a nemzeti össztermékhez viszonyítva a 2009-es 38,8 százalékról 2020-ra 35,7 százalékra csökkentek. Ezzel párhuzamosan az EU magországaiban és a visegrádi régió többi államában is folyamatosan emelkedtek a GDP-arányos bevételek, miközben az újraelosztás mértéke is nagyobb volt (1. ábra).

Az állami kapacitás három legalapvetőbb eleme:

- az **anyagi erőforrások**, például a pénzbeli bevételek vagy az állami vagyon
- az **emberi erőforrások**, más néven a humán tőke, vagyis mindazon emberek összessége és képességeik minősége, akik a szakpolitikai célok elérésére mozgósíthatók
- az **információ**, amely segít eldönteni, hogy az anyagi és emberi erőforrások miképp mozgósíthatók a leghatékonyabban a célok megvalósítására.

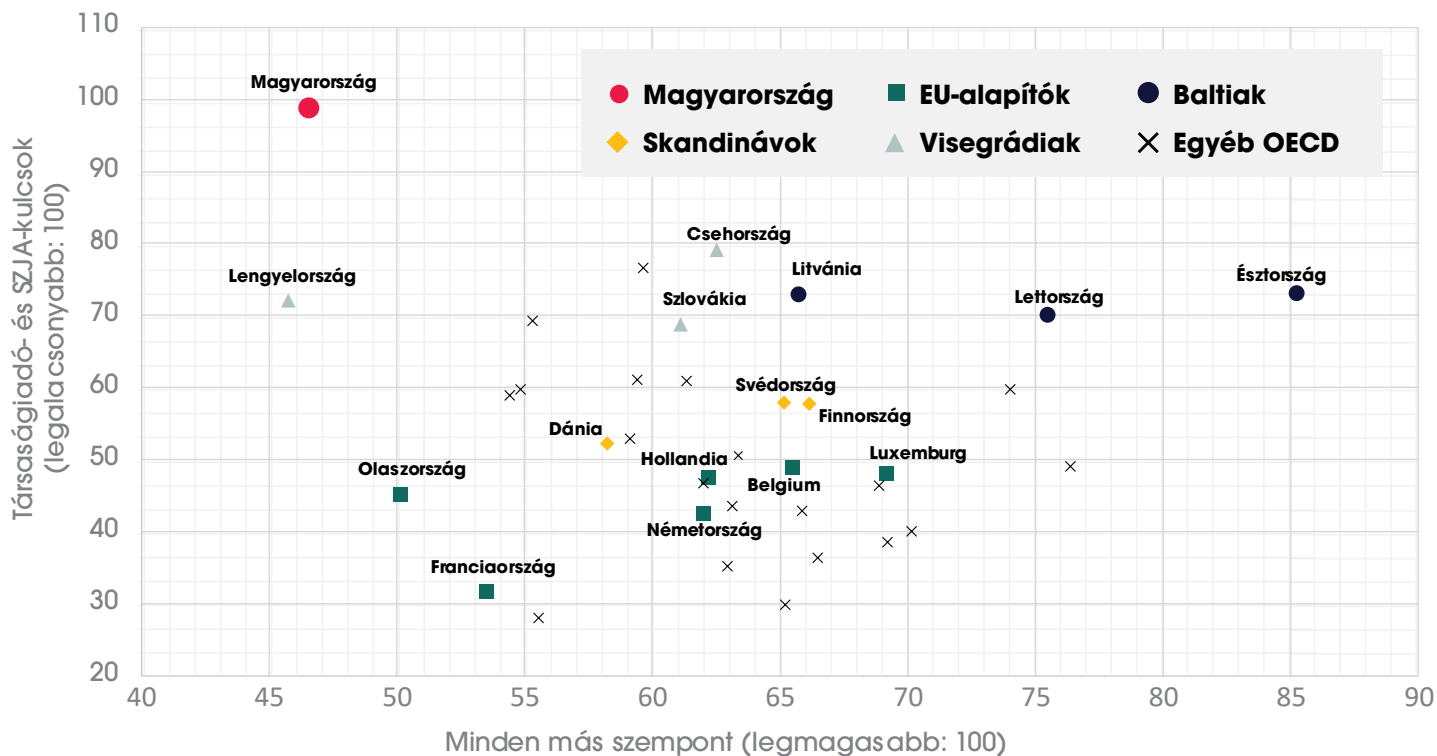

1. ábra: Adóbevételek¹ a GDP arányában (forrás: OECD)

Az alacsony adóterhek ellenére a magyar adórendszer versenyképessége közepes, a vállalkozói környezet pedig kifejezetten a rosszabbak közé tartozik: A Tax Foundation versenyképességi rangsorában 37 OECD-ország közül a 13. helyen végeztünk, amivel tágabb régiókból egyedül Lengyelországot tudtuk megelőzni – a másik két visegrádi ország és a balti államok is jócskán leelőzték minket (2. ábra).

A rossz helyzet fő oka, hogy az alacsony társaságiadó-kulcs ellenére az adórendszerünk túl bonyolult, nem semleges, torz ösztönzőkkel terhelt, ráadásul a magyar állam nehéz gazdasági helyzetben a költségvetés stabilizációja céljából túl könnyen nyúl különféle szektorális különadókhoz.

¹ A helyi (önkormányzati) adókkal együtt.

2. ábra: Magyarország és a referenciaországok elhelyezkedése az adórendszer és a versenyképesség egyéb tényezőit mérő skálán* (forrás: Tax Foundation)

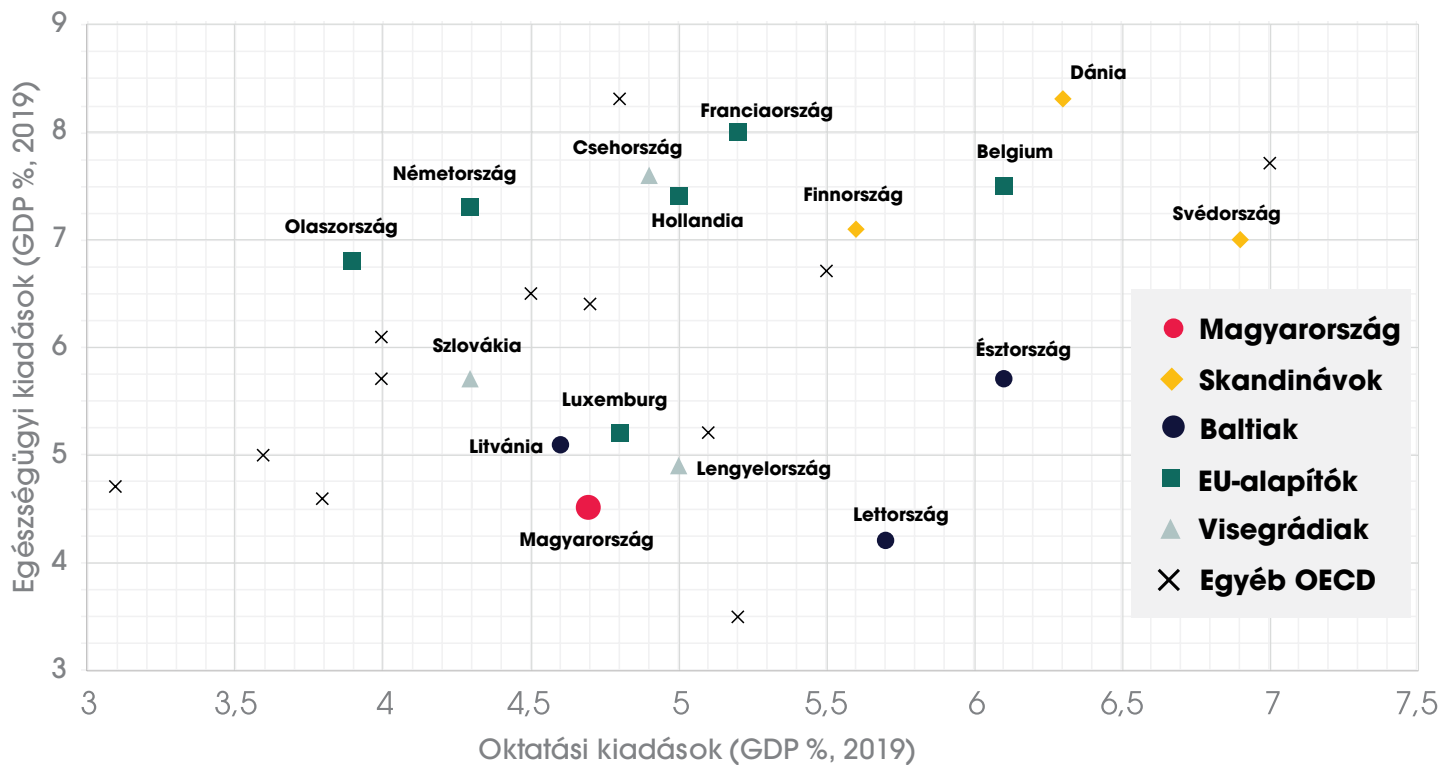
*Az ábra függőleges tengelyén átlagoltuk azt a két pontszámot, melyet a Tax Foundation az egyes országok társaságiadó-kulcsára és személyijövedelemadó-kulcsára adott. A pontszám 0 és 100 közé eshet, ahol a magasabb pontszám alacsonyabb adókulcsot jelent. A vízszintes tengelyen átlagoltuk a maradék hét pontszámot, amellyel az adórendszer összes egyéb dimenzióját értékelték (szintén 0 és 100 között, ahol a nagyobb szám nagyobb versenyképességet jelent).

Mindemellett a költségvetésünk szerkezete sem a hosszú távú versenyképességünket szolgálja: **az európai átlaghoz vagy a visegrádi régióhoz képest Magyarországon az állam GDP-arányosan összességében sokkal többet költ az általános kormányzati kiadásokra, gazdasági ügyekre és a szabadidő vagy a vallás területeire, mint olyan, a versenyképességünket hosszú távon befolyásoló szektorokra, mint amilyen az egészségügy vagy az oktatás (3. ábra).**

A magyar állam tehát nem túladóztat, hanem sokkal inkább rosszul adóztat és rosszul költ. A jó hír az, hogy ebből kifolyólag van lehetőség a változtatásra: az állami bevételek növelése mellett is képesek lehetnénk versenyképesek

maradni, miközben olyan nemzetstratégiai fontosságú területekbe is több pénzt fektethetnénk, mint az oktatás vagy az egészségügy.

“Az állami bevételek növelése mellett is képesek lehetnénk versenyképesek maradni, miközben olyan nemzetstratégiai fontosságú területekbe is több pénzt fektethetnénk, mint az oktatás vagy az egészségügy.”

3. ábra: Az oktatásra és az egészségügyre költött költségvetési ráfordítások a GDP arányában (forrás: Eurostat)

A magyar közigazgatási szféra európai összehasonlításban átlagos méretűnek mondható: a munkavállalók kevesebb mint 20 százaléka dolgozik a közigazgatási és védelmi szektorban. Két szempontból ugyanakkor kilógunk a mezőnyből:

01 A magyar közigazgatás anyagi értelemben kevésbé vonzó karriert kínál a versenyszférához képest: a magyar közszolgák az uniós átlagnak csak mintegy 32 százalékát keresik, aminél csak Bulgária áll hátrébb (27 százalék). Ugyanakkor az állami szektoron belül európai összevetésben kiugróan nagyok nálunk a béregyenlőtlenségek.

02 A versenyszféra bérelőnye az utóbbi bő másfél évtizedben folyamatosan növekedett a közszférával szemben, és mostanra megközelíti a 10 százalékot.

Összességében a magyar közigazgatás meglehetősen alacsony hatékonysággal működik: a Világbank és a V-Dem vonatkozó bürokráciaindexei alapján a magyar bürokrácia kevésbé hatékony, kevésbé teljesítményelvű, kevésbé tartja be a saját szabályait és kevésbé kiszámítható, mint régiós versenytársainké. Ez nem csupán a gyenge pénzügyi ösztönzőknek és a toborzás hiányosságainak, hanem a teljesítményalapú ösztönzés hiányának, illetve a bürokrácia és a politika közötti határ elhalványulásának is betudható.

A digitális forradalom nem csupán a korrupció és a feketegazdaság visszaszorítására kínál új lehetőségeket, de a közszolgáltatások minőségét is ugrásszerűen képes növelni. Ez persze a történelmi tapasztalatok alapján csakis akkor lehet pozitív egyenlegű folyamat, ha az állam növekvő információs kapacitását a hatalom feletti kontroll ezzel arányos növelése kíséri – vagyis ha sikerül megtalálnunk a középutat a vakon botorkáló állam és a mindenható állam között.

3. AZ EGYENSÚLY INTÉZET JAVASLATAI AZ ÁLLAMI KAPACITÁSOK NÖVELESÉRŐL

I 3.1. JAVASLATOK AZ ÁLLAM FELADATAIVAL KAPCSOLATBAN

▶ ERŐS, DE ÖNKORLÁTOZÓ ÁLLAMOT!

Az állam csak ott legyen aktív, ahol tényleg szükség van rá! A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy elsősorban olyan alrendszerek irányításában kell aktív szerepet vállalnia, amelyek esetében direkt beavatkozás révén tényleges piaci kudarcokat kell orvosolnia, illetve ahol szükség van arra, hogy a gazdaság és a társadalom szereplőinek interakcióihoz szabjon kereteket. Utóbbi területeken azonban az államnak önkorlátozást kell tanúsítania, és szigorúan csak az általános keretszabályok megalkotójaként, biztosítékként szabad megjelennie. Garantálja például a gazdasági szereplők képességeinek kibontakoztatásához szükséges, jó minőségű közszolgáltatásokat és intézményrendszert, továbbá gondoskodjon arról, hogy a magyar munkavállalók egészségesen, rugalmas és korszerű képességek birtokában állhassanak helyt a munka világában – de ne próbálja kiváltani vagy helyettesíteni a piacot a gazdasági folyamatok mikromenedzselésével, önkényesen kiválasztott szereplők előnybe helyezésével vagy szankcionálásával.

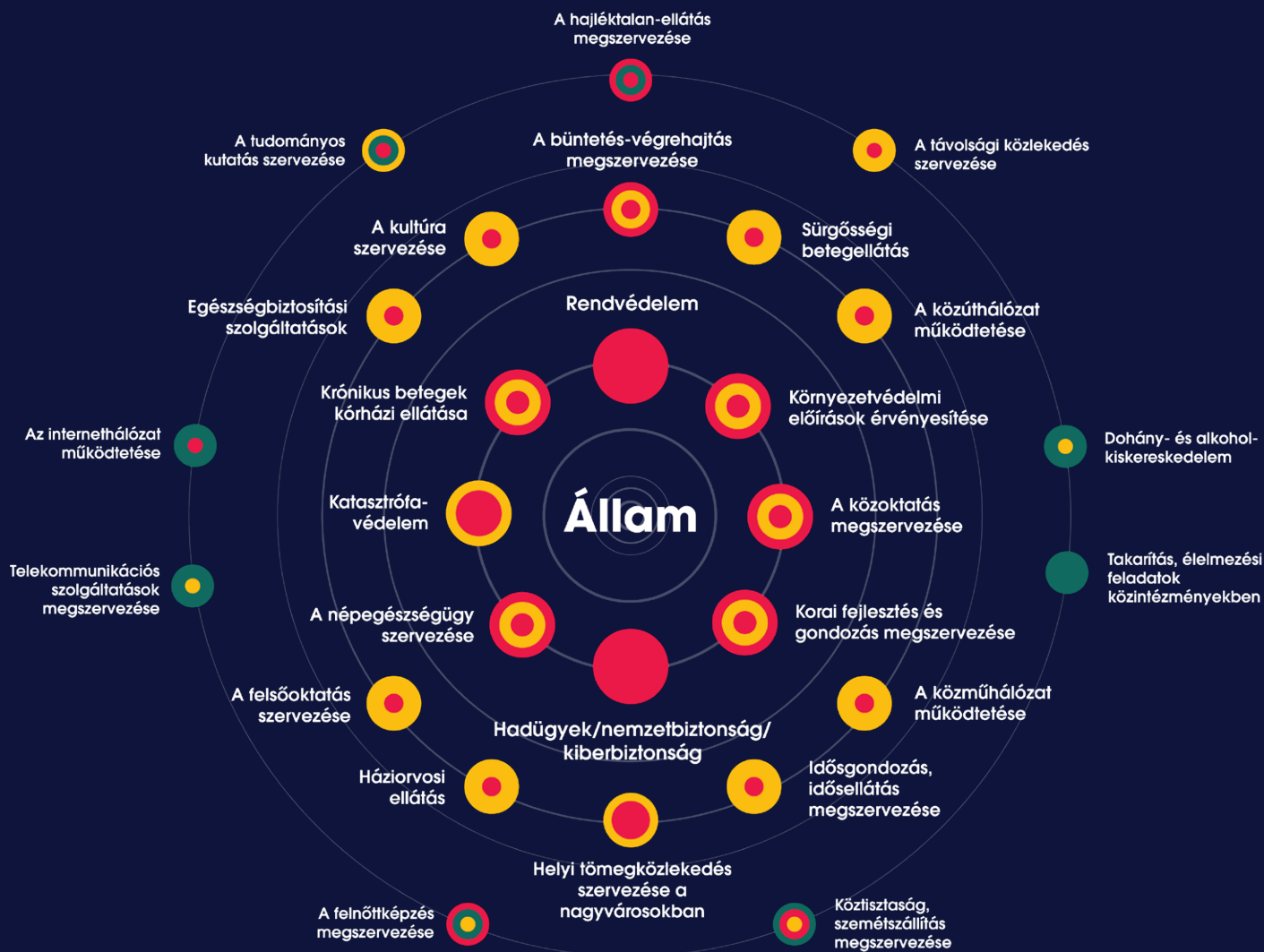
Annak eldöntéséhez, hogy az államnak hol van feladata aktív szolgáltatóként, azt kell megvizsgálnunk, hogy az alábbi három közül hány kérdésre „nagy”, illetve „nagyon” a válasz: 1. mekkora pozitív vagy negatív társadalmi hatás származna a piaci elvek érvényesüléséből?; 2. mennyire érdekelt a politika az adott szolgáltatás jó minőségű biztosításában?; 3. mennyire nehéz szerződéses keretek között számszerűsíteni az adott szolgáltatás folyamatait és eredményeit? Minél többre és minél határozottabban, annál valószínűbb, hogy az adott szolgáltatás főbb folyamatait állami keretek között vagy állami dominancia mellett érdemes megvalósítani. Az alábbi ábrán bemutatunk egy teljességre nem törekvő felsorolást a biztosan állami keretek között tartandó, illetve a piaci keretek között biztosan hatékonyabban végezhető feladatokról: minél közelebb található az egyes tételek az ábra középpontjához, annál nagyobb mértékben beszélhetünk inkább állami vagy elsőrendűen állami feladatról.

Mekkora a pozitív/negatív társadalmi hatás?
Mekkora a legitim politikai érdek szerepe?

Mennyire nehéz szerződéses keretek között számszerűsíteni az adott szolgáltatás folyamatait/eredményeit?

Nagy/Nagyon
Közepes/Közepesen
Alacsony/Kevésbé

4. ábra: Az állam feladatai (a színek a kérdésekre adott válaszokat jelölik: piros=Nagy/Nagyon, sárga=Közepes/Közepesen, zöld=Alacsony/Kevésbé)

I 3.2. JAVASLATOK AZ ÁLLAM ANYAGI ERŐFORRÁSÁIRÓL

▶ SEMLEGES ADÓRENDSZERT! – ADÓZTASSUK EGYFORMÁN A MUNKA- ÉS A TŐKEJÖVEDELMEKET!

A kutatási tapasztalatok szerint az adórendszer akkor jó, ha semleges, vagyis ha hasonló tevékenységeket hasonló módon és mértékben adóztatunk. Kivételt képeznek ez alól azok az esetek, amikor a társadalmi költségeket nem tükrözik a valós költségek, vagyis az adózás piaci kudarcokat tud tompítani: a dohányzás és az alkoholfogyasztás, vagy a környezetszennyezés társadalmi költségeit például magasabb adóval, a kutatás-fejlesztés vagy a nyugdíj-megtakarítás társadalmi hasznát pedig alacsonyabb adózással lehet ösztönözni.

Az adórendszer akkor jó, ha semleges, vagyis ha hasonló tevékenységeket hasonló módon és mértékben adóztatunk.

A különböző jövedelemtípusokat adóztassuk azonos adókulcsok szerint: ha az alkalmazotti jövedelmek, a vállalkozói jövedelmek, a pénzügyi megtakarításokból és az ingatlanokból származó jövedelmek azonos elvek szerint adóznak, akkor nem nyújtunk rejtett előnyt egyik tevékenységnek, illetve társadalmi csoportnak sem (ezek általában a gazdagabbak szoktak lenni), továbbá nem teremtünk torz ösztönzőket arra, hogy aki teheti, az egyik vagy másik jövedelemformába menekítse a jövedelmeit (ezt általában a gazdagabbak tudják megtenni).

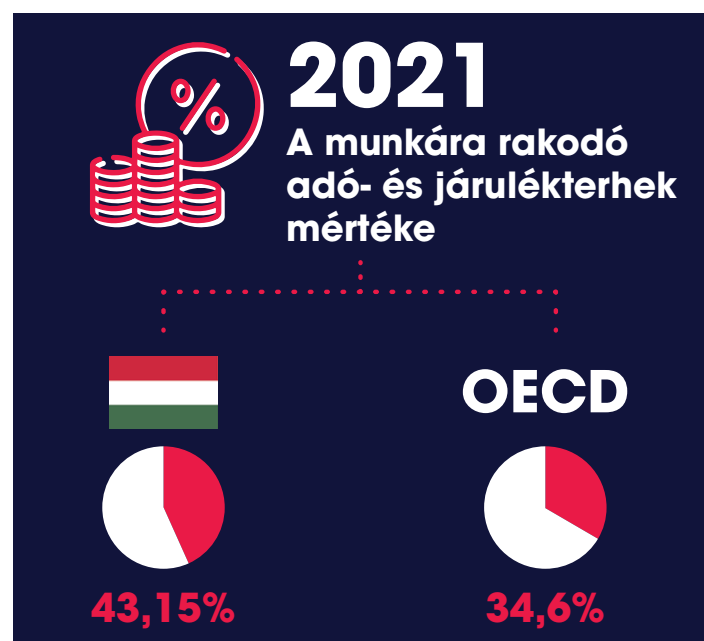
▶ A „ROSSZ” DOLGOKAT ADÓZTASSUK A „JÓ” DOLGOK HELYETT!

Magyarországon ma sok esetben a „jó dolgokon” magas az adó, míg a „rossz”, vagyis káros tevékenységeken alacsony. A költségvetési egyensúly figyelembevételével is

létrehozható olyan növekedésbarát adórendszer, amelyben az adózást azon területek felé toljuk el, amelyeket szeretnénk visszaszorítani vagy megszüntetni (széndioxid-kibocsátás, dohányzás, alkoholfogyasztás, készpénzforgalom stb.), az adókat pedig ott csökkentjük, ahol – értéket – teremtünk (munkabérek, befektetések/újra befektetett vállalati nyereség).

▶ AZ ÁTLAGBÉR ADÓTERHEIT CSÖKKENTSÜK AZ OECD-ORSZÁGOK ÁTLAGÁRA!

Bár az elmúlt évtizedben a munkára rakódó terhek számottevően csökkentek Magyarországon, az átlagbér adóéke még ma is a hetedik legmagasabb az OECD-n belül. Az átlagbér adóékét nagyjából az OECD-országok átlagára kell csökkenteni. A bérre kifizetett vállalati kiadásokból átlagbér szintjén (sőt a progresszivitás hiánya miatt az alatt is) az adóelvonás mértéke 2021-ben 43,15 százalék volt, míg az OECD-átlag (egyedülálló kereső esetén) 34,6 százalék. Magyarországon kevés olyan indokot lehetne felhozni, hogy az átlagbéreknél (és különösen az átlagbérek alatt) a többi fejlett országnál magasabb legyen a bérek adóztatása – különösen úgy, hogy a bérekre rakódó magas adóterhek még egy, a magyarhoz hasonlóan feszes munkaerőpiacon is fékezi a legális foglalkoztatás bővülését.

▶ NÖVELJÜK A MAGYAR ÁLLAM MOZGÁSTERÉT! – KÖZELÍTSÜK A TÁRSASÁGI ADÓ SZINTJÉT A RÉGIÓ TÖBBI ÁLLAMÁÉHOZ!

Magyarországon lenne lehetőség nagyobb újraelosztásra, vagyis az állam meghatározott feladatainak színvonalasabb ellátására. Ahelyett, hogy arra lennénk büszkék, hogy mindenkinél olcsóbban tudunk rosszul működni, próbáljunk meg egyszerű áron hatékonyabbak lenni. **A különböző különadók, büntetőadók, rejtett adók, egyedi támogatások és egyedi megegyezések alkotta „árnyékadórendszer” helyett egyszerű és átlátható adórendszerre van szükség, ahol mindenki pontosan tudja, hogy mennyivel járul hozzá a közös kiadásokhoz.**

Mindenekelőtt közelítsük a társasági adó szintjét a régió többi államához – senkit nem fog elriasztani a látható közteher növekedése, ha a bújtatott közterhek csökkennek. Nem leszünk kevésbé társaságiadó-paradicsom, ha az OECD legalacsonyabb adókulcsa helyett annyit kérünk, mint a ciprusiak és az írek (12,5%) vagy akár a litvánok (15%).

▶ KÉSZPÉNZMENTES GAZDASÁGOT! – A SZÁMLAVEZETÉSI ÉS UTALÁSI TERHEK CSÖKKENTÉSÉVEL ÉS A KÉSZPÉNZFELVÉTEL ELLŐNÖSZTÖNZÉSÉVEL SZORÍTSUK VISSZA A KÉSZPÉNZHASZNÁLATOT!

A készpénzmentes gazdaságba való átmenet felgyorsítása érdekében tűzzük ki célul, hogy **2030-ra Magyarországon a fizetési tranzakcióknak már csak egyharmada történjék készpénzzel** – vagyis feleannyi, mint ma! A készpénzhasználat visszaszorítása, majd hosszú távú kivezetése **drasztikusan csökkentené az adócsalás lehetőségét és a korrupció kockázatát, így jelentősen fehérítené a gazdaságot és növelné a költségvetési bevételeket.**

Ennek érdekében először is ösztönözni kell a magyarokat a – lehetőleg egyre inkább online – bankolásra. Ebben a folyamatban fontos szimbolikus lépés lehet a lakossági számlavezetés terheinek csökkentése: az évente több mint 200 milliárd forintos állami bevételt hozó pénzügyi tranzakciós illeték eltörlése például bőven felszabadítana

annyi forrást a szolgáltatóknál, hogy **a jellemzően néhány száz forintos havi számlavezetési díjat egységesen eltöröljék, a kártyadíjakat pedig érezhetően mérsékeljék** – miközben a készpénz visszaszorulásának értelemszerűen a pénzügyi szolgáltatók is a nyertesei közé tartoznának.

A bankszámlák közötti tranzakciókra kivetett illetéket el kell törölni! Az illetéknek van felső határa, tehát **aránytalanul bünteti a kis tranzakciókat (vagyis jellemzően a szegényebbeket)**, miközben önmagában a tranzakció miatt senkinek sem keletkezik jövedelme – az illeték miatt ugyanakkor általában is nehezebbé válik a gazdaság működése, és nehezebbé válik a készpénzhasználat visszaszorítása.

A készpénzfelvételt és -befizetést – a vállalatok és a lakosság esetén egyaránt – meghatározott értékhatár felett a jelenleginél nagyobb illetékkel kell terhelni. Az értékhatárra azért van szükség, hogy **ne a legalacsonyabb jövedelműek, az alacsonyabb képzettségűek és az idősek legyenek a változás vesztesei.** **2030-ig tartó előkészítő időszakot követően azonban lehetőség nyílik arra is, hogy a készpénzhasználat visszaszorításának jegyében mindenfajta társadalmi kár nélkül teljesen eltöröljük az ingyenes készpénzfelvételt.**

“**2030-ra Magyarországon a fizetési tranzakcióknak már csak egyharmada történjék készpénzzel – vagyis feleannyi, mint ma!**”

▶ 2030-RA AZ ÁLLAM MINDEN SZOCIÁLIS TRANSZFERT DIGITÁLISAN UTALJON AZ EMBEREKNEK!

A szegényebbek és az idősek tehernövekedésének elkerülése érdekében a következő évtizedben prioritásnak kell lennie, hogy a digitális bankolás a leghátrányosabb helyzetű polgárok számára is könnyedén igénybe vehető szolgáltatássá váljék. **2030-ra meg kell teremteni a feltételeit annak, hogy az állam (az önkormányzatokat is ideértve) a nyugdíjakat és minden szociális transzfert**

digitálisan utalhasson el az embereknek. A nyugdíjasok több mint 50 százaléka már ma is bankszámlára kapja a nyugdíját, így az államnak még csak nem is a startvonalról kellene elindulnia.

▶ **TERJESSZÜK KI A KÉSZPÉNZHASZNÁLATI LIMITET A MAGÁNSZEMÉLYEKRE IS!**

A magyar állam adóelkerülés és feketegazdasági elleni küzdelmének fontos állomása volt **2013-ban a készpénzhasználat felső korlátjának bevezetése a vállalkozások közötti tranzakciók esetében** – ez azonban **a mai napig sem érvényes a magánszemélyek, illetve magánszemélyek és vállalkozások közötti tranzakciókra.** Mivel a fekete- és szürkegazdaság által leginkább fertőzött szektorokban (így például a használt autók értékesítésében és szervizelésében vagy éppen az ingatlanpiacon) távolról sem csak vállalkozások érintettek, az online bankolás ösztönzésével párhuzamosan meg kell szüntetni ezt a különbségtételt.

A limit mai, viszonylag magas küszöbértéke mellett lehetőség van rá, hogy a másfél milliós készpénzhasználati korlátozást a természetes személyekre is kiterjesszük. Az emberek készpénzhasználati szokásait figyelembe véve a kezdeti szakaszban a vállalatokénál magasabb kulcsot is meg lehet szabni a természetes személyekre – a hosszú távú cél azonban az, hogy minden csoport esetében ellenőszönözzük a készpénzfelvételt.

▶ **2030-RA FOKOZATOSAN CSÖKKENTSÜK 1,5 MILLIÓRÓL 300 EZER FORINTRA A KÉSZPÉNZHASZNÁLATI LIMIT ÉRTÉKÉT!**

Számos országban létezik a magyarországihoz hasonló készpénzhasználat-korlátozás, amelynek részletszabályozása államonként igen nagy mértékben eltér. **Míg Magyarországon ez ma másfél millió forinttól érvényes (nagyjából 3750 euró), Franciaországban 1000 euró, míg Görögországban 500 euró (hozzávetőlegesen 400 ezer, illetve 200 ezer forint).** A kiugróan magas készpénzforgalom, valamint a gazdaságfehérítés szándéka indokolja, hogy Magyarország a készpénzforgalmat kevésbé toleráló államok közé tartozzon.

A kiugróan magas készpénzforgalom, valamint a gazdaságfehérítés szándéka indokolja, hogy Magyarország a készpénzforgalmat kevésbé toleráló államok közé tartozzon.

Ezért **2030-ra mind a vállalkozások, mind a természetes személyek esetében több lépésben csökkentjük a jelenlegi ötödére, 300 ezer forintra a készpénzhasználati limitet.** Ezt a célok és a pontos határidők folyamatos kommunikációja mellett az is segítheti, ha addig sikerül végrehajtani az online bankolás ösztönzésére szolgáló hosszú távú programot. E téren is fontos, hogy **a változás ne a legszegényebbeket és a technológiailag kevésbé felkészülteket sújtsa** – ez indokolja a fokozatosság mellett egy minimális mértékű alsó limit megtartását.

▶ **2024-TŐL NE LEHESSEN KÉSZPÉNZÉRT INGATLANT VENNII!**

Az ingatlanpiac, azon belül is az értékesítés és a bérbeadás a szürke- és feketegazdaságnak leginkább kitett szektorok közé tartozik. Nem véletlen, hogy több országban (például Belgiumban vagy Olaszországban) már évekkel ezelőtt korlátozták, illetve bizonyos esetekben teljességgel betiltották a készpénzhasználatot az ingatlanpiacon. **2024-től Magyarországon is csak utalással lehessen fizetni ingatlanvásárlás során!**

▶ **2030-IG VEZESSÜK KI A KÉSZPÉNZHASZNÁLATOT A LAKÁSBÉRLETI PIACRÓL!**

Hazánkban – figyelembe véve az ingatlanpiac tartós feszességét, valamint az egyre növekvő lakhatási költségeket, ami rendkívüli mértékben sújta a fiatal pályakezdőket – a lakásbérleti piac fehérítése során különösen körültekintően, a fokozatosság szem előtt tartásával kell cselekedni. Vagyis megint csak **nem szabad engedni, hogy a szürkegazdaság elleni küzdelemnek a kevésbé tehetősek legyenek a vesztesei,** illetve hogy a lakhatási költségek további növekedése a társadalmi

mobilitás gátja legyen. Ezért az állam 2030-ig, egy célzott, a lakhatási válság enyhítését szolgáló előkészítő szakaszt követően teremtsen meg a lehetőségét annak, hogy a lakásbérleti piacról teljesen ki lehessen vezetni a készpénz használatát! (Az Egyensúly Intézet a közeljövőben külön szakpolitikai javaslatcsomagban fog foglalkozni az ingatlanpiac szabályozási reformjának és a lakhatási problémák megoldásának kérdésével).

▶ ÖSZTÖNÖZZÜK ADÓKEDVEZMÉNNYEL AZ ELEKTRONIKUS FIZETÉS TERJEDÉSÉT!

Bár 2021. január 1-jétől mindenhol kötelezővé vált az elektronikus fizetési lehetőség biztosítása, ahol rendelkezésre áll online pénztárgép, a gyakorlatban számos szolgáltató ma is igyekszik a készpénzes tranzakciók felé „terelni” a vásárlókat. Valójában sem a fogyasztó, sem a szolgáltató nem érdekelt a kártyás fizetésben.

1999-ben Dél-Koreában ezt a problémát oldották meg sikerrel egy egyszerű adóreform segítségével. A vállalatoknak minden sikeres bankkártyás tranzakció után 2 százalékos áfa-visszatérítést, míg a magánszemélyeknek meghatározott értékhatárig SZJA-visszatérítést biztosítottak.

A szolgáltatók ellenőrzésének és a normaszegők szankcionálásának szigorításával párhuzamosan Magyarországon is ösztönözzük adókedvezménnyel az elektronikus fizetések terjedését!

▶ FEKTESSÜNK TÖBBET AZ EMBEREKBE! – NE SPÓROLJUNK AZ OKTATÁSON ÉS AZ EGÉSZSÉGÜGYÖN!

Az európai átlaghoz vagy a visegrádi régióhoz képest a magyar állam GDP-arányosan jóval többet költ általános kormányzati kiadásokra vagy gazdasági

ügyekre és a szabadidő vagy a vallás területeire, mint olyan, a versenyképességünket hosszú távon befolyásoló szektorokra, amilyen az egészségügy vagy az oktatás. A költségek átcsoportosítása az első csoporttól (vagyis az általános kormányzati kiadásoktól, a gazdasági ügyektől, a szabadidőtől, a kultúrától és a vallástól) a második (vagyis az egészségügy és az oktatás) felé jó eséllyel jobb működést eredményezne.

Különösen fontos, hogy a költségvetésben időről időre jelentkező lyukakat ne a stratégiai fontosságú alrendszerektől való elvonások révén próbáljuk betömni. Hosszú távú, közös nemzetstratégiai cél, hogy a ráfordítások reálértéken tartósan és kiszámíthatóan növekvő vagy legalábbis stagnáló pályán maradjanak. Vagyis nemcsak az számít, hogy elegendő pénzt költünk-e, hanem az is, hogy a ráfordítások mértéke ne évről évre ingadozzon, a költségvetés aktuális helyzetének függvényében. Ezért sarkalatos törvényben rögzítsük, hogy az oktatási és egészségügyi rendszerre fordított GDP-arányos ráfordításokat csökkenteni nem, legfeljebb a rendszeren belül átcsoportosítani lehet!

A magyar államnak emellett szakítania kell azzal, hogy tetemes mennyiségű költségvetési forrásból kompenzálja a rossz üzleti környezet hatásait. Ezért mindenekelőtt el kell törölni mindenféle egyedi kormányzati döntéssel biztosított beruházási támogatást – vagyis olyan, a mindenkori kormány által egyedi piaci szereplőknek nyújtott költségvetési forrást, amelyre a nyilvánosságban általában „beruházás-ösztönzéseként” vagy „munkahelyteremtésként” szoktak hivatkozni. Az ilyen támogatások rengeteg forrást vonnak el a magyar vállalati szférától, sokszor tőkeerős multik javára, miközben munkahelyteremtési hatásuk egyáltalán nem bizonyított. Növekedésünk szempontjából sokkal jobb lenne, ha az esetleges, egyedi és drága tüneti kezelés helyett az állam a tényleges okokat próbálná kezelni, hogy a kockázat minden befektető számára alacsonyabb legyen.

I 3.3. AZ ÁLLAM EMBERI ERŐFORRÁSAI

▶ **VÁLASSZUK EL EGYMÁSTÓL VILÁGOSAN A BÜROKRÁCIA ÉS A POLITIKA ILLETÉKESÉGI TERÜLETEIT! – ADÓÜGYI TANÁCSOT!**

A szakmaiság és a politikai szempontok helyes elhatárolása nemcsak bizonyos tisztségek, hanem **a politika által meghatározott feladatok optimális végrehajtásakor is kulcsfontosságú**. Az, hogy az adórendszer vagy a segélyezési politika fő kérdései világnézeti értékekhez kötöttek és ezért helyes, hogy választott politikusok döntenek róluk, nem jelenti azt, hogy az általuk megállapított alapelvek tényleges érvényesítésében is feltétlenül ők a legjobbak. **Arról, hogy az adórendszer részletszabályai hogyan szolgálják a legjobban és a legegyszerűben a politika által deklarált célokat, a közgazdászok bírnak a legalaposabb tudással.**

Hozzunk létre független adóügyi tanácsot! A politikusok határozzák meg az adózás általános paramétereit: például hogy a GDP hány százalékát tegyék ki az adóbevételek, hogy ebből hány százalék essen a felső tíz százalékra, vagy hogy melyek legyenek az adók által támogatott nagyobb társadalmi csoportok. Az adórendszer e paraméterekhez igazított kidolgozása azonban már a jegybankokhoz hasonló elven működő, meritokratikus alapon létrejött és független adóügyi tanács feladata legyen!

A legitim politikai szempontok érvényesülésének, illetve a szakmai hatékonyságnak és a pártatlanságnak az egyen-súlyát számos további területen szolgálhatnák ehhez hasonló, a politikai szempontoktól függetlenített bizottságok. Mindenekelőtt **olyan területeken, ahol a döntések eredményessége objektív mérőszámok alapján értékelhető, a politikai szempontok érvényesülése pedig egyértelműen gátolja a deklarált célok érvényesülését. Az adózás mellett ilyen döntéshozatali terület mindenekelőtt a közbeszerzéseké, ahol a rossz hatékonyság és a korrupció évről évre súlyos anyagi károkat okoz a magyar gazdaságnak, ráadásul a politikai rendszer legitimitását is közvetlenül rombolja.** Egy empirikus kutatás épp abból vezette le a magyarországi közbeszerzési korrupció rendkívül magas

szintjét, hogy a politikának túl sok ponton van beleszólása a közbeszerzési források elosztásába és mindenekelőtt az ezeket lebonyolító bürokraták kiválasztásába.

▶ **NYISSUK MEG A MAGYAR ÁLLAMOT A VILÁG LEGJOBB SZAKEMBEREI ELŐTT!**

A világosan meghatározható szakmai kompetenciákat követelő feladatok betöltésekor más országokhoz hasonlóan Magyarország is válogasson a világ teljes szakemberválasztékából – természetesen csak olyan területeken, amelyeken a magyar nyelv anyanyelvi szintű ismerete nem előfeltétele a hatékony munkavégzésnek. **A Magyar Nemzeti Bank, az Állami Számvevőszék, a Gazdasági Versenyhivatal, a Nemzeti Népegészségügyi Központ vagy akár a Budapesti Közlekedési Központ vezetésére válasszuk ki nyílt pályázaton a világ legjobb szakembereit!** A pályázaton persze a hazai jogszabályi környezet megfelelő ismeretéről is tanúbizonytságot kellene tenni, így a magyar (illetve magyar származású, de magyar állampolgársággal nem rendelkező) pályázók még ebben a rendszerben is előnyvel is indulnának.

▶ **AHOL LEHET, AUTOMATIZÁLJUK A BÜROKRÁCIÁT!**

Az állam működését – elsősorban a polgáraival való viszonyában – gyorsabbá és költséghatékonyabbá kell alakítani. **Tegyük automatikussá az adatátvitelt az állami szervek között, és váljék tilossá, hogy az állami szervek olyan dokumentumokat kérjenek a polgároktól, amelyeket egy másik állami szervtől is lekérhetnek.** Ez rengeteg felesleges „kört” tesz okafogyottá, gyorsítja a folyamatokat, és mindenekelőtt tehermentesíti az állampolgárokat, illetve a gazdasági szereplőket.

Tegyük automatikussá az adatátvitelt az állami szervek között.

▶ **ÉRJE MEG JOBBAN AZ ORSZÁGNAK
DOLGOZNI! – KÖZELÍTSÜK AZ
ÁLLAMI ALKALMAZOTTAK BÉREIT A
MAGÁNSZEKTORBAN DOLGOZÓKÉHOZ!**

Haladjuk meg a közszféra vagy magánszféra 19–20. századi dilemmáját, vagyis azt a helyzetet, ahol a jól képzett és elhivatott munkavállalókat a kirívóan alacsony bérezés tartja

vissza a közszférától! Ma a közigazgatásban dolgozók átlagos bére mintegy 10 százalékkal marad el a magánszektorban dolgozókéétól. **Ezt a különbséget 2030-ig csökkentjük nullára, hogy megérje az országnak dolgozni, és az állam a jövőben a legtehetségesebbek közül válogathasson!** A bérezés mellett ugyanakkor a teljesítmény ellenőrzését is a magánszektorhoz kell közelíteni, ahol csak lehet.

AZ EGYENSÚLY INTÉZET SZAKPOLITIKAI JAVASLATAI

TERÜLET	JAVASLAT
AZ ÁLLAM BEVÉTELEI	Semleges adórendszert: adóztassuk azonos elvek szerint a munka- és tőkejövedelmeket!
	A „rossz” dolgokat adóztassuk a „jó” dolgok helyett!
	Az átlagbér adóterheit csökkentsük az OECD-országok átlagára!
	Közelítsük a társasági adó szintjét a régió többi államáéhoz!
KÉSZPÉNZMENTES GAZDASÁG	2030-ra a tranzakcióknak legfeljebb a harmada történjék készpénzzel!
	2030-ra az állam minden szociális transzferet digitálisan utaljon!
	Radikálisan csökkentsük a számlavezetés és az utalás terheit!
	Terheljük magasabb illetékkel a meghatározott értékhatár feletti készpénzfelvételt!

AZ ÁLLAMI KAPACITÁSOK ERŐSÍTÉSÉRŐL

TERÜLET

JAVASLAT

KÉSZPÉNZMENTES GAZDASÁG

Terjesszük ki a magánszemélyekre, majd 2030-ra fokozatosan csökkentjük 1,5 millióról 300 ezer forintra a készpénzhasználati limitet!

2024-től ingatlan vásárlásakor ne lehessen készpénzzel fizetni!

2030-ra készítsük elő a készpénzhasználat kivezetését a lakásbérleti piacról!

Ösztönözzük adókedvezménnyel az elektronikus fizetés terjedését!

AZ ÁLLAM KIADÁSAI

Fektessünk többet az emberekbe! Az oktatási és egészségügyi rendszerre fordított GDP-arányos költségeket csökkenteni ne, legfeljebb a rendszeren belül átcsoportosítani lehessen!

Válasszuk el egymástól a bürokrácia és a politika illetékességi területeit – adóügyi tanácsot!

Nyissuk meg a magyar államot a világ legjobb szakemberei előtt!

A KÖZIGAZGATÁS KORSZERŰSÍTÉSE

Ahol lehet, automatizáljuk a bürokráciát!

2030-ig csökkentjük nullára a közigazgatás és a magánszféra átlagos bérkülönbségét!

RÓLUNK

Az Egyensúly Intézet jövőorientált szellemi műhely, amely hazánk számára készít jövőképeket, szakmai javaslatokat. Kidolgozni az ország politikai, gazdasági és kulturális jövőképét, szilárd szellemi alapot teremteni a magyarok felemelkedéséhez – a gyorsan változó 21. században az Egyensúly Intézet ezt tekinti egy agytröszt legfontosabb feladatának.

Olyan témákról gondolkodunk, amelyekről kevesebb szó esik a nyilvánosságban, mint kellene. Ilyen téma a robotizáció és az átalakuló munkaerőpiac, levegőnk és folyóvizeink tisztasága, a nemzeti öntudat és a közösségek szerepe egy ország életében, az oktatás jövője, az ország gazdasági kitörési pontjai vagy a megváltozó világrend.

Az Egyensúly Intézet állandó kutatói csapata és tanácsadói testülete közgazdászokból, szociológusokból, politikai elemzőkből, klímaszakértőkből, külpolitikai szakértőkből áll. Sokszínű és magasan képzett, professzionális csapatunk széles körű tapasztalatokkal rendelkezik az akadémiai kutatás és az alkalmazott tudomány területéről egyaránt.

SZAKÉRTŐINK

BOROS TAMÁS

Igazgató és társalapító

Az egyik vezető európai agytröszt, a brüsszeli székhelyű Foundation for European Progressive Studies (FEPS) tudományos tanácsának tagja. A Policy Solutions elemző- és tanácsadó intézet korábbi társtulajdonosa és -igazgatója. Rendszeres vendége volt politikai elemző műsoroknak, gyakran nyilatkozik vezető nemzetközi médiumoknak. Korábban szakértőként dolgozott az Európai Bizottságban és a Magyar Köztársaság Külügyminisztériumában. Kutatási területe a magyar és az európai uniós politikai kommunikáció, illetve a populizmus.

FILIPPOV GÁBOR

Kutatási igazgató

Korábban országgyűlési szakértőként, majd a Magyar Progresszív Intézet politikai elemzőjeként és vezető elemzőjeként dolgozott. Elemzéseit, kommentárjait számos hazai és külföldi sajtótermékben megjelentek, televíziós és rádiós műsorok gyakori vendége. Kutatási területe az európai, valamint a magyar szélsőjobboldal, az antiszemitizmus és az iszlamofóbia története és jelene, illetve a modern autokráciák működése.

CERNUS DÓRA

Vezető klíma- és környezetpolitikai szakértő

Tanácsadóként dolgozott a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumban, a Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának Hivatalában és a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumban, ahol Magyarország álláspontját képviselte különböző EU, ENSZ és OECD fórumokon. Később a Klímapolitika Kutató és Tanácsadó Kft. nemzetközi fejlesztésekért felelős igazgatójaként, majd független környezet- és klímapolitikai szakértőként kamatoztatta tudását. Fő szakterülete a klímapolitika, a levegőtisztaság-védelem és a vízvédelem.

BECSEY ZSOLT

Vezető közgazdász

Gazdaságtervezőként kezdte a pályáját a Nemzetgazdasági Minisztériumban, majd a Magyar Nemzeti Bankban dolgozott közgazdasági elemzőként, később modellezőként. Szakterülete az iparpolitika, a többszektors vektorelemzések, a makroökómia, a kkv-szakpolitika és a versenyképesség.

Egyensúly Intézet

Cím: **H-1026 Budapest, Szilágyi Erzsébet fasor 73.**

Telefon: **+36 1 249 5238**

Honlap: **www.eib.hu**

E-mail: **info@eib.hu**

Facebook

Twitter

LinkedIn

